

УДК 631.164.23:330.142.211

*Лопатюк Р. І.,
к.е.н., доц., доцент кафедри менеджменту та адміністрування, Вінницький фінансово-економічний університет, м. Вінниця*

*Транченко Л. В.,
д.е.н., проф., завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, Уманський національний університет садівництва, м. Умань*

*Білецька Н. В.,
к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів, оподаткування та торговельного підприємництва, Вінницький інститут конструювання одягу і підприємництва, м. Вінниця*

*Серветник-Царій В. В.,
к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів, оподаткування та торговельного підприємництва, Вінницький інститут конструювання одягу і підприємництва, м. Вінниця*

МЕХАНІЗМ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

***Анотація.** У статті розглянуто сутність інвестиційної діяльності, проаналізовано проблеми формування та функціонування механізмів залучення інвестицій в економіку аграрного сектора Вінницької області, проаналізовано сучасний стан та динаміку інвестування аграрних підприємств. Обґрунтовано напрями удосконалення інвестиційної діяльності підприємств аграрної сфери, формування системи заходів стимулювання інвестиційної діяльності аграрних підприємств. Розроблено пропозиції із застосування інституційних механізмів регулювання інвестиційної діяльності аграрних підприємств через нормативно-законодавчі акти, організації та установи, соціальне партнерство у процесі залучення інвестицій, активізацію місцевого самоврядування та сільських громад з метою збільшення інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання*

***Ключові слова:** механізми, інвестиційна діяльність, ефективність, економічна стійкість, потенціал, інституційне забезпечення, моделювання, удосконалення, управління.*

*Lopatyyuk R. I.,
Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management and Administering, Vinnytsya Finance and Economics University, Vinnytsya*

*Tranchenko L. V.,
Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Tourism and Hotel&Restaurant Business, Uman National University of Horticulture, Uman*

*Biletska N. V.,
Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Taxation and Trade Entrepreneurship, Vinnytsya Institute of Clothes Design and Entrepreneurship, Vinnytsya*

*Servetnyk-Tsariy V. V.,
Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Taxation and Trade Entrepreneurship, Vinnytsya Institute of Clothes Design and Entrepreneurship, Vinnytsya*

MECHANISM OF ATTRACTING INVESTMENTS IN THE ECONOMY OF THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE

Abstract. *The article examines the nature of investment, analyzes the problems of formation and functioning of mechanisms for attracting investment in the economy of the agricultural sector in Vinnytsya region, analyzes the current state and dynamics of investments of agricultural enterprises. The directions of improvement of investment activity of enterprises of agricultural sphere, formation of the system of measures of stimulation of investment activity of agricultural enterprises are substantiated. The proposals on application of institutional mechanisms of regulation of investment activity of agricultural enterprises through the normative-legislative acts, organizations and institutions, social partnership in the process of attracting the investments, activation of local self-government and rural communities in order to increase the investment attractiveness of business entities are developed.*

Key words: mechanisms, investment activity, efficiency, economic stability, potential, institutional support, modeling, improvement, management.

Постановка проблеми. Проблема інвестування підприємств аграрної сфери України пов'язана із зростанням капіталізації та корпоратизації аграрного виробництва, з однієї сторони, та необхідністю впровадження інновацій у виробничі процеси, модернізації техніки, удосконалення операційної та інших видів діяльності, – з іншої. Необхідно вказати, що в останні роки для підприємств аграрної сфери економіки характерною є позитивна динаміка основних показників господарювання. Україна відіграє все більш значну роль на світовому ринку продовольчих товарів та сільськогосподарської сировини. Цьому сприяють унікальний земельний потенціал, висококваліфіковані трудові ресурси аграрних підприємств, послідовна державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників. Саме тому слід розробити ефективний та дієвий механізм залучення інвестицій в економіку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідно відзначити, що проблеми інвестиційного забезпечення та механізмів його здійснення знаходяться у полі зору багатьох відомих українських та зарубіжних учених-економістів. Серед них виділяються праці таких дослідників, як Г. М. Азаренкова, В. М. Алексійчук, М. І. Баканова, І. Т. Балабанов, І. О. Банєва, Л. Бернстайн, М. Д. Білик, М. Г. Білуха, І. О. Бланк, Є. Ф. Брігхем, В. М. Гриньов, О. Є. Гудзь, М. Я. Дем'яненко, М. М. Єрмошенко, О. Д. Заруба, О. Т. Звягінцева, Г. О. Крамаренко, Г. Г. Кірейцев, А. В. Коваленко, В. В. Козик, М. Н. Крейніна, В. В. Лаврук, П. М. Майданевич та інші.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування розробки практичного інструментарію щодо формування, функціонування та розвитку механізмів інвестування підприємств аграрної сфери. Тому основними завданнями є обґрунтування напрямів удосконалення інвестиційної діяльності підприємств аграрної сфери, формування системи заходів стимулювання інвестиційної діяльності аграрних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для вітчизняної теорії та практики поняття “інвестиції”, “інвестиційна діяльність”, “інвестиційний

процес”, “інвестиційна активність”, “інвестиційна привабливість” є відносно новими, мають неоднозначне трактування і вимагають попереднього уточнення їх сутності. Інвестиційна діяльність характеризує вкладення інвестицій з метою отримання прибутку та досягнення іншого корисного ефекту, розгорнутим алгоритмом якої є: власне інвестування, тобто процес перетворення ресурсів у конкретні об'єкти інвестиційної діяльності; перетворення вкладених коштів у приріст капітальної вартості; отримання прибутку або соціального ефекту (реалізація кінцевої мети інвестиційної діяльності). Організаційно-економічний механізм реалізації такого ланцюга взаємодій і являє собою інвестиційну діяльність (рис. 1).

Ми вважаємо, що інвестиційна діяльність підприємств аграрної сфери тісно пов'язана з їх економічною стійкістю. Це пояснюється тим, що сільськогосподарське виробництво здійснюється в умовах невизначеності та ризиків, отже, власні фінансові джерела є основою надходження та здійснення інвестицій.

Вибір ефективного комплексу цільових функцій інвестування та їх оцінка показують можливі шляхи вдосконалення економічного механізму управління інвестиційною діяльністю, що базується на таких принципах: сумісність, прийнятність, гнучкість, пристосованість (адаптивність) структури управління до зовнішніх і внутрішніх змін, комплексність, партнерство між горизонтальними і вертикальними рівнями управління, додатковість, співвідпорядкованість, правова стабільність, результативність інвестиційної політики, ефективність. Взаємодія і послідовність реалізації наведених принципів у циклі механізму формування інвестиційної діяльності показані на рис. 2.

Здійснення інвестиційної діяльності ведеться з використанням таких інструментів: інвестиційних проєктів (пов'язаних звичайно з збільшенням основного капіталу); інвестиційних портфелів (розуміється як сукупність спеціально підібраних інвестиційних цінностей, зазвичай цінних паперів), методів та механізмів досягнення конкретної інвестиційної мети інвесторів (малий ризик, висока ліквідність, дохідність).

Вирішення проблем інвестиційного забезпечення пов'язується з необхідністю комплексної його оцінки. З цією метою обґрунтовано методичні підходи визначення рівня економічної стійкості та інвестиційного забезпечення діяльності підприємств аграрної сфери на основі розрахунку індикаторів економічної стійкості (абсолютна, нормальна, нестійка та кризова) та визначення відповідності між

засобами і джерелами інвестування, раціональності розміщення й ефективності використання інвестиційних ресурсів та альтернативної концепції обліку фактора часу в обґрунтуванні ефективності інвестицій. Вона дозволяє реально моделювати рух грошових потоків інвестиційних проектів у часі, з огляду на зміну їх величини під його впливом.

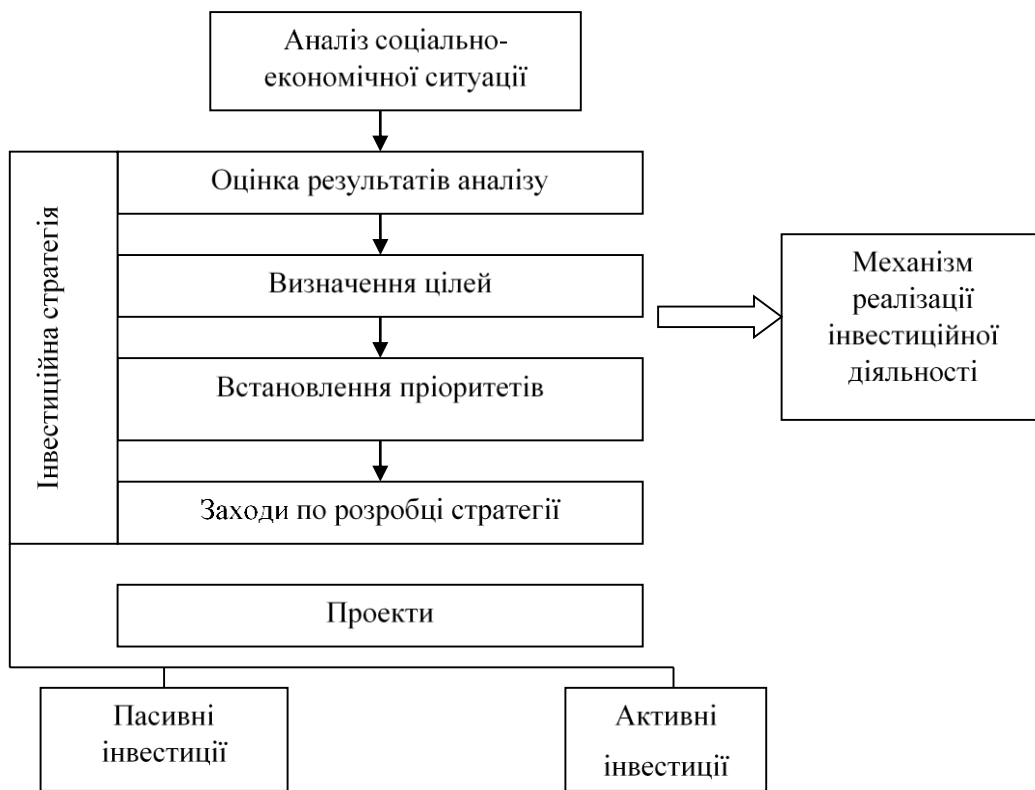

Рис. 1. Формування інвестиційної діяльності підприємств аграрної сфери та механізму її реалізації

Рис. 2. Цикл реалізації принципів інвестиційної діяльності підприємств аграрної сфери

Ранжування підприємств аграрної сфери Вінницької області за типами економічної стійкості та інвестиційною привабливістю

Абсолютна економічна стійкість (М1)	Нормальна економічна стійкість (М2)	Нестійкий фінансовий стан (М3)	Кризовий фінансовий стан (М4)
ПАТ “Козятинський”; ПАТ “Юзефо-Миколаївський”; ПАТ ім. 1 травня; ПАТ “Чернівціагро-сервіс”; ПАТ “Подільське”.	ПАТ “Бродецьке”	ПАТ “Жданівське”; ПАТ “Літинський”; ПАТ “Бершадське”; ПАТ “Україна”; ПАТ “Гайсинм’ясо”; ПАТ “Агромаш”; ПАТ “Агрохім”; ПАТ “Вінниця-водгоспсервіс”; ПАТ “Мрія”; ПАТ “Кожухівське”; ПАТ “Самгородське”; ПАТ “Мічуринець”.	ПАТ “Маяк”; ПАТ “Кам’яногірське”.

Підприємства аграрної сфери належать до найбільш інвестиційно привабливих, експортноспроможних та ліквідних суб’єктів господарювання. Вони представлені 602 великотоварними, 1374 фермерськими господарствами, 531,3 тис. особистих селянських господарств. Інвестиційна привабливість визначається високою родючістю ґрунтів (60-65 одиниць за 100-бальною шкалою), значними розмірами сільськогосподарських угідь (9 місце в Україні).

Результати дослідження показують, що за обсягами інвестицій у сільськогосподарські підприємства, наприклад, загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, спрямованих в економіку області, становив 212,5 млн дол. США (в розрахунок на одну особу – 129,7 дол. США). Водночас спостерігається щорічне збільшення надходження інвестицій. Це сприяє відродженню буряківництва, цукрової промисловості, тваринництва, птахівництва.

Встановлено, що особливе значення для формування економічного механізму інвестування підприємств аграрної сфери має аналіз їх фінансово-економічного стану. З цією метою здійснено його всебічну оцінку та діагностику на основі 20 підприємств, визначених методом випадкового неповторного відбору для уникнення упередженості висновків. Це дозволило здійснити їх ранжування за типами економічної стійкості та інвестиційною привабливістю (табл. 1).

Проведений розрахунок впливу джерел фінансування на економічну стійкість підприємств свідчить, що досить нестабільна ситуація спостерігається у 60% з них. Отже, запаси й витрати покриваються сумою власних джерел формування обігових коштів, довгострокових позикових джерел, короткострокових кредитів. Остання призводить до порушення показників платоспроможності, але існує

можливість відновити фінансову рівновагу за рахунок поповнення джерел власних засобів, скорочення дебіторської заборгованості, прискорення обіговості запасів.

Для оцінки ефективності економічного механізму інвестування підприємств аграрної сфери було проаналізовано рентабельність інвестицій. Одержані результати дозволили зробити висновок про ступінь впливу різних факторів на їх виробничу та інвестиційну діяльність. Так, найбільш рентабельним підприємством є ПАТ ім. 1 травня. До групи рентабельних віднесені ПАТ “Козятинський”, ПАТ “Юзефо-Миколаївський”, ПАТ “Чернівціагро-сервіс”, “ПАТ “Подільське” (рис. 3).

Використовуючи сучасні методи отримання залежностей між економічними показниками та факторами, від яких вони залежать, було досліджено основні чинники, що здійснюють вплив на інвестиційну діяльність аграрних підприємств. Таким чином, підприємства аграрної сфери Вінницької області мають достатній інвестиційний потенціал, який забезпечується сприятливими агрокліматичними умовами та високопродуктивними земельними ресурсами, достатніми трудовими ресурсами, значним землезабезпеченням; окупності інвестицій сприяє висока якість та велика номенклатура вироблюваної продукції.

Серед напрямів удосконалення механізмів інвестиційної діяльності підприємств аграрної сфери необхідно визначити наступні заходи з огляду на специфіку умов їх функціонування та розміщення: удосконалення методики факторного аналізу інвестиційних проектів та їх окупності; розробка інвестиційних проектів та програм для сукупностей аграрних підприємств з тотожними показниками економічної стійкості та інвестиційного потенціалу, обґрунтування інвестиційного забезпечення пріоритетних

галузей сільськогосподарського виробництва, враховуючи його спеціалізацію та концентрацію у регіоні.

досліджуваний результативний показник і визначають подальшу інвестиційну стратегію аграрних підприємств.

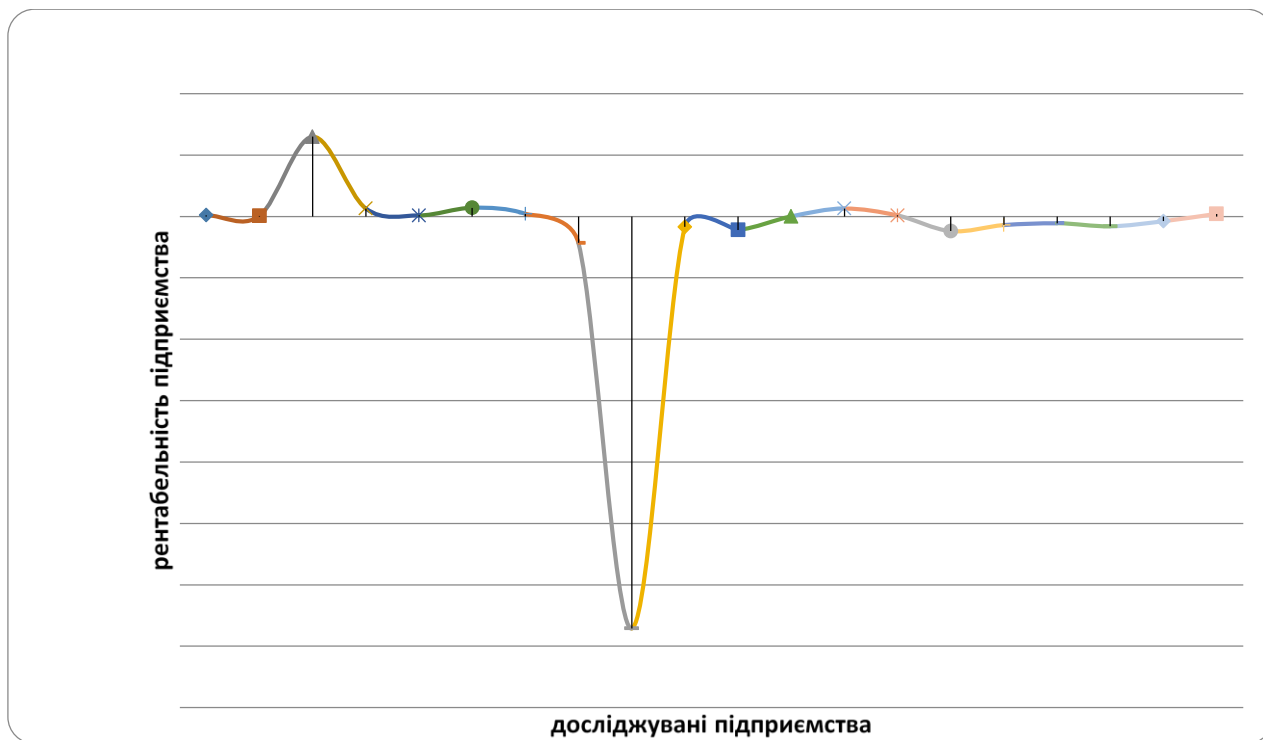

Рис. 3. Рентабельність інвестицій діяльності підприємств аграрної сфери

Основними заходами досягнення поставлених завдань повинні стати: проведення моніторингу інвестиційної діяльності, інвестиційного потенціалу та здійснення маркетингових стратегій щодо інвестиційного забезпечення аграрних підприємств області; забезпечення максимального сприяння реалізації інвестиційних проектів з будівництва і реконструкції тваринницьких приміщень, технічного переоснащення рослинницьких галузей, будівництва елеваторів для зберігання зерна, овочесховищ, холодильників для плодів та овочів.

Необхідно також здійснювати підготовку або залучати спеціалістів у сфері інвестицій, цінних паперів, фондового ринку. У великих та середніх сільськогосподарських підприємствах доцільно мати відповідні структурні підрозділи для розробки інвестиційних проектів та бізнес-планів з урахуванням інноваційної складової. Предметом їх діяльності може бути залучення інвестицій не тільки у виробництво, але й у соціальні проекти (організація сільських територій, розвиток зеленого туризму, інших підприємницьких ініціатив сільських громад).

Створення надійної й керованої системи залучення інвестиційних ресурсів забезпечить економічну стійкість та економічне зростання підприємств аграрної сфери. Нами доведено, що при прогнозуванні ефективності їх інвестиційної діяльності необхідно максимально врахувати всю сукупність економічних чинників, які впливають на

Одним із основних завдань удосконалення інвестиційної діяльності є формування та розвиток її нового інституційного механізму, що має відповідати вимогам подолання кризи й оздоровлення економіки у цілому. Він повинен відображати реальні зрушення в структурі аграрної економіки країни, прискорити перехід аграрних підприємств на якісно новий рівень інноваційного розвитку й інтенсивний тип відтворення, забезпечити підвищення якості вітчизняної сільськогосподарської продукції та її конкурентоспроможність на світовому продовольчому ринку. Його складниками повинні бути організаційно-правові дії та організації (установи), які б забезпечували послідовність та ефективність інвестиційних процесів.

Висновки та перспективи подальших досліджень у даному напрямі. В результаті проведених досліджень нами були розроблені рекомендації щодо формування альтернативного економічного механізму інвестування підприємств аграрної сфери з метою підвищення рівня системи заходів стимулювання інвестиційної діяльності підприємств через їх групування за рівнем економічної стійкості, рентабельності виробництва, величиною інвестиційного потенціалу. Також сформовано пропозиції із застосування інституційних механізмів регулювання інвестиційної діяльності аграрних підприємств через нормативно-законодавчі акти, організації та установи, соціальне партнерство у процесі

залучення інвестицій, активізацію місцевого самоврядування та сільських громад з метою збільшення інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аграрний сектор України [Електронний ресурс]: офіційний сайт. — Режим доступу: <http://www.agroua.net>.
2. Банева І. О. Організаційно-економічний зміст та структура адаптивного механізму в трансформаційний період розвитку сільськогосподарських підприємств / Банева І. О. // Ефективна економіка. — 2012. — № 5-34.
3. Вінницька обласна державна адміністрація [Електронний ресурс]: офіц. сайт. — Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua>.
4. Головне управління статистики у Вінницькій області [Електронний ресурс]: офіц. сайт. — Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua>.
5. Гонта А. Инвестиционная привлекательность региона / А. Гонта // Персонал. — 2000. — № 3. — С. 61-63.
6. Динаміка інвестицій в основний капітал за галузями економіки // Сільське господарство Вінниччини за 2012 рік : стат. зб. — Вінниця, 2011. — С. 20-21.
7. Іртишева І. О. Побудова інноваційних моделей регіональної агропродовольчої сфери на інтеграційній основі / І. О. Іртишева // Економіка АПК. — 2009. — № 9. — С. 39-43.
8. Лопатюк Р. І. Прогнозування рівня інвестиційної діяльності підприємств аграрної сфери [Електронний ресурс] / Р. І. Лопатюк // Ефективна економіка. — 2013. — № 4. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>.
9. Лопатюк Р. І. Сучасний рівень розвитку підприємств / Р. І. Лопатюк // Агросвіт. — 2013. — № 6. — С. 56-60.
10. Лопатюк Р. І. Економічні механізми інвестування підприємств аграрної сфери : монографія / Р. І. Лопатюк. — Умань : ФОП Жовтий О.О., 2013. — 154 с.
11. Майданевич П. М. Методологічні засади оцінювання інвестиційної привабливості підприємств / П. М. Майданевич // Актуальні проблеми економіки. — 2012. — № 7. — С. 125.
12. Транченко Л. В. Роль основних засобів в забезпеченні ефективності аграрного виробництва / Л. В. Транченко // Наук. пр. Полтавської держ.

аграр. акад. — Полтава : ПДАА, 2012. — Вип. 1. (4); Т. 1: Економічні науки. — С. 152-161.

13. Шарп У. Инвестиции / Шарп У., Александер Г., Бейли Дж. ; [пер. с англ.]. — М. : Инфра-М, 2001. — 1028 с.

14. Шевердіна О. В. Правовий режим іноземного інвестування: до визначення поняття / О. В. Шевердіна // Часопис Київського ун-ту права. — 2012. — № 3. — С. 260-263.

REFERENCES

1. Ahrarnyj sektor Ukrainy, available at: <http://www.agroua.net>.
2. Banieva, I. O. (2012), *Orhanizatsijno-ekonomichnyj zmist ta struktura adaptivnoho mekhanizmu v transformatsijnij period rozvytku sil's'kohospodars'kykh pidpryemstv*, *Efektivna ekonomika*, № 5-34.
3. Vinnyts'ka oblasna derzhavna administratsiia, available at: <http://www.agro-business.com.ua>.
4. Holovne upravlinnia statystyky u Vinnyts'kij oblasti, available at: <http://www.agro-business.com.ua>.
5. Gonta A. (2000), *Investicionnaja privelykatel'nost' regiona*, *Personal*, № 3, s. 61-63.
6. *Dynamika investytsij v osnovnyj kapital za haluziamy ekonomiky* (2011), *Sil's'ke hospodarstvo Vinnychyny za 2012 rik : stat. zb.*, Vinnytsia, s. 20-21.
7. Irtysheva, I. O. (2009), *Pobudova innovatsijnnykh modelej rehional'noi ahroprodovol'choi sfery na intebratsijnij osnovi*, *Ekonomika APK*, № 9, s. 39-43.
8. Lopatiuk, R. I. (2013), *Prohnozuvannia rivnia investytsijnoi diial'nosti pidpryemstv ahrarynoi sfery*, *Efektivna ekonomika*, № 4, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua>.
9. Lopatiuk, R. I. (2013), *Suchasnyj riven' rozvytku pidpryemstv*, *Ahrosvit*, № 6, s. 56-60.
10. Lopatiuk, R. I. (2013), *Ekonomichni mekhanizmy investuvannia pidpryemstv ahrarynoi sfery*, *FOP Zhovtyj O.O., Uman'*, 154 s.
11. Majdanevych, P. M. (2012), *Metodolohichni zasady otsiniuvannia investytsijnoi pryvablyvosti pidpryemstv*, *Aktual'ni problemy ekonomiky*, № 7, s. 125.
12. Tranchenko, L. V. (2012), *Rol' osnovnykh zasobiv v zabezpechenni efektyvnosti ahrarynoho vyrobnystva*, *Nauk. pr. Poltav's'koi derzh. ahrary. akad., Poltava : PDAA — Vyp. 1. (4); T. 1: Ekonomichni nauky*. S. 152-161.
13. Sharp U., Aleksander G. and Bejli Dzh. (2001), *Investicii*, *Infra-M, M.*, 1028 s.
14. Sheverdina, O. V. (2012), *Pravovyj rezhyim inozemnoho investuvannia: do vyznachennia poniattia*, *Chasopys Kyivs'koho un-tu prava*, № 3, s. 260-263.